

Plzeňský literární život

Knihovna města Plzně / Pro libris / Ason-klub

Kruh přátel knižní kultury

Ročník XXV / 2026

9

OBSAH

EDITORIAL

POEZIE

Eva Válková: Laudatio pro Plzeň 2

PRÓZA

Jakub Houda:

Nad Vysokým vodopádem 3

JUBILEUM

Milan Šedivý: Setkání
s Vladimírem Novotným 6

Oldřich Petr: Excentrické básně
Roberta Jandy 9

Jan Hrad: O koních a lidech 10

Z ODKAZU

Milan Knížák: Nevidím konflikt mezi
vědou a náboženstvím, i když chápu,
že pro někoho existuje 11

ILUSTROVANÉ ZBYTEČNOSTI

Vhrsti: Marilyn Monroe 12

DRABBLE & DRABBLE

Peggy Kýrová: Tak co na to říkáte?
Hlavně neztrácej hlavu! 13

KAPKY DEŠTĚ

Alena Vávrová:
Básně pro všechny poslední 14

O VŠEM MOŽNÉM

Daniela Kovářová:
Jak napsat knihu 15

(NE)KRITICKY

Martin Liška: Cesta za hranice
všednosti lemovaná pavouky
a gangstery 18

NĚCO SE STALO

Vladimír Novotný:
Skonal nestor plzeňské kultury 19

Ivo Fencel: Občas někdo zemře
mladý aneb JUDr. Karel Pexidr 21

ZVONCE KONCE

Vladimír Novotný:
Jak mě (ne)přijímali 23

EDITORIAL

Deváté číslo pětadvacátého ročníku Plže nemá tradiční obsah. Je nabitě i zprávami, které nikdo neslyší rád. K těm patří úmrtní oznámení. Koncem června skonal ve věku 96 let v Praze jeden z posledních „renesančních“ lidí – absolvent klasického gymnázia, právnické fakulty, spisovatel, hudební skladatel, filosof, vícovský zeman Karel Pexidr. O měsíc později média oznámila úmrtí Milana Knížáka (86). Narodil se v Plzni a také zemřel v Praze, byl taktéž spisovatelem, hudebníkem, performerem, ale i výtvarníkem, rektorem AVU, ředitelem Národní galerie a celoživotním rebelem. Karlu Pexidrovi věnovali nekrolog Vladimír Novotný a Ivo Fencel, Milana Knížáka uctíváme v rubrice Z odkazu jeho vlastním textem poslaným redakci v předjaří.

Ale jsou i události radostné: připomínka životních jubileí. Kulaté oslavil v srpnu literární kritik a pedagog Vladimír Novotný a čtenářům Plže předkládá úryvky ze svého deníku jeden z mnoha jeho žáků – Milan Šedivý. Pseudonymní Oldřich Petr holduje plzeňskému básníkovi Robertu Jandovi (laureátu Ceny Bohumila Polana) k jeho šedesátinám a vlastním textem, který je i osobním vyznáním, připomíná redakce i 65. narozeniny prozaika Jana Hrada. Proto se v září nedostalo na Postpravdy Stanislava Bukovského ani na příspěvek mladé prozaičky Heleny Fikarové. Kmenové rubriky Poezie a Prózy obsadili Eva Válková a Jakub Houda, V touze po svažení přicházejí Kapky deště z pera Aleny Vávrové, kterou s Válkovou spojuje nejen žánr, ale i ilustrátor Jiří Poslední. Jakub Houda je sice ve středním věku, ale svou prozaickou prvotinu už připravuje. Poradit mu může zkušená autorka Daniela Kovářová (Jak se píše kniha). Vešly se i dvě stoslovky Peggy Kýrové i závěrečné zvonění Vladimíra Novotného.

Šlechtici pera odcházejí, ale některým budoucím autorům právě začíná nový školní rok.

Jana Horáková

EVA VÁLKOVÁ

Laudatio pro Plzeň

Plzeň Škodova

Osamělost věže
Prolomil
Plot komínů
Město otevřel
Přitáhnul
Otec živitel
Do železné náruče
Stovky rukou
Stovky mozků
Stovky
Příležitostí k růstu

Václav Brožík mladší

Dodavatel císařských kočárů
Z továrny U Jána
Měl
První automobil v Plzni
Vyrobil
První tramvaje Křižíkovi
Pro Plzeň
Pro anglickou královnu
Pro perského šáha
No není to báseň?

První tramvaj

Projet se
Městem historie

Když byl
Můj dědeček malý
Zrychlil se svět
Sny
Voněly benzínem
Zkracováním sukni

Když je
Má vnučka malá
Nosím dlouhé sukně
A
Šperky na kolejích
Šperky na kolech
Si vkládám
Do památníčku vzpomínek

Tramvajím a Křižíkovi

Projet se časem
Tam i zpět
Pradědeček s knírem
A první koleje
Zrychlený tep města
Vynález
Který přečkal i
Sedm generací
A stále
Letí ulicemi
Usedá zastávkami
Spěchající
Nechá spěchat
A stihnout
Prosvištět
Prosvištět nároky nových století

Věnováno Františku Křižíkovi

Přesvítit Edisona
A jeho vynález
Zazářit
Pak pohasnout
Sláva je
Elektrický proud
Sláva je
Blesk

Ale oblouková lampa
Září a září
Od roku 1880

Věnováno Emilu Škodovi

Giganticky pomohl
Giganticky se uštal

Strojní inženýr
Dělový rytíř
Ocelový král
Zásoboval
Vojáky
Železem

Cukrovary
Sladovny
Pivovary
Doly a hutě
Zařízením
Zásoboval
Tisíce dělnických rodin
Chlebem
A přilákal
Tisíce inženýrů

Giganticky pomohl
Giganticky se uštal

PRÓZA

JAKUB HOUDA

Nad Vysokým vodopádem

„Kari, já tam...“

„V pohodě, Romane.“ Sto a sedmašedesát centimetrů vysoká zrzka s nepřehlédnutelným množstvím pih všude možné po těle uchopila levačkou dlouhou dřevěnou kliku, otevřela a vyšla z hotelu.

„Mamí!“ zvolala malá – stejně zrzavá a ještě více pihatá – dívka, a rozběhla se ke dveřím.

„Maminka hned přijde,“ řekl muž a pohladil ji po dlouhých rusých vlasech. „Šla jenom ke svému elektrokolu.“

„Ploč?“ zeptala se a přimáčkla si k hrudníku velkou dřevěnou panenku oblečenou do jednoduchých černých šatů končících nad koleny.

„Protože si nechala v taštičce mobil.“

Pětiletá dívka pohlédla ke dveřím dokořán otevřenýma kulatýma očima a zatvářila se očekávajícím. Mužovu otázku, dá-li si opět borůvkové knedlíky, nezaregistrovala.

Číšnice si zapsala tři neperlivé vody, dvojce borůvkové knedlíky a kuřecí nudličky s rýží. Když objednávku servírovala, nepřišlo jí na mysl, že by ta malá mohla sníst celou porci.

„Bylo to dobrý. Děkuju,“ řekla způsobně a popadla talíř, že jí ho podá. Vyklouzl jí ale z rukou a restaurací se rozezněl nepříjemný zvuk.

„Jé...“ zvolala.

„To je v pořádku, já si ho vezmu.“ Zhruba padesátiletá žena se usmála.

„Paldon.“

„Nemusíš paní nic podávat, ona si to radši vezme sama,“ řekla žena, dívence fyzicky velmi podobná. „Když jsi v restauraci spokojená, můžeš pak na konci dát dýško.“

„Co to je?“

„Zaplatíš víc, než kolik ti naučtuje. A chutnalo nám?“

Muž s úsměvem přikývl.

„Jo,“ řekla dívka.

Muž jí beze slov podal tisícikorunu. „Tak zaplat’ a dej jí malý dýško.“

„Co mám víc?“

Muž chvíli počítal. „Osum set třicet.“

„Osum set dvacet,“ řekla o chvíli později a podala ženě bankovku.

„Nezapomeň poděkovat,“ pošeptala žena.

„Děkuju.“

Z vedlejšího pokoje se ozývalo dívčino spokojené oddechování.

„Už spí. Líbilo se jí to.“

„Hm.“

„Mně taky.“

„Hm.“

„Vidíš, když jsme před dvěma dněma šli na Praděd, chcalo a nahoře nebylo nic vidět. Počasí, že bys psa nevyhnal. Když jsme se pak koupali v bazénu, celá zčervenala, ale neklepala se. Už to slyším, zase bude vyprávět ve školce, že se celá rodina otužujeme. A že jsme byli na dovolený v době záplav.“

„Hm.“

„Pan Hejnovský je fajn. Pojedeme sem zase o Vánocích, vid’?“

Chvíli bylo ticho.

„Romane...?“ Když si uvědomila, že spí, položila přes něj ruku a zhluboka se nadechla. „Spinkej,“ pošeptala.

Roman svou práci nijak zvlášť nemiloval, ale protože mu vydělávala v průměru něco přes padesát tisíc čistého měsíčně, snažil se ji dělat co nejlépe. Kvůli manželce Karolíně, které od druhého rande říkal „Kari“, i kvůli malé Sabrině, které říkal „Sabri“. Se dvěma ženami, které tvořily jeho rodinu, bydlel ve starém zrenovovaném domě zděděném po první, osm měsíců po svatbě zemřelé, manželce.

Dívka obývala vlastní pokojík v prvním patře o celkové ploše padesát osm metrů čtverečních a on s druhou manželkou bydlel v přízemí. Holčička se večer bála sama chodit po vrzajících schodech a oni ji vždy doprovázeli společně.

„Uvědomovat si strach je správný, ale nechat se jím ovládnout špatný,“ říkával pravidelně. Dívka tuto větu naposledy slyšela v sobotu čtrnáctého září, když se – během dne, kdy ve Vrbně pod Pradědem dosahovala záplava svého maxima – šli podívat ven. Chtěli jít po silnici směrem k obci Kydly, podél říčky Střední Opava, to jim ale situace nedovolila. Kousek nad Vrbnem se totiž řeka převalila přes silnici a doslova urvala její pravý i levý okraj. Dívka seděla na jeho ramenou a evidentně se bála.

„Půjdem radši zpátky,“ pronesla žena.

*

„A cos všechno viděla?“ zeptal se ve středu osmnáctého dívky pan Hejnovský.

„Byli jsme pěšky na Pladědu... A dneska na elektrokolech znovu.“ Dívka se zamračila. „Bolí mě nožičky.“

Pan Hejnovský, starší menší muž, ji pohladil po vlasech. „A líbí se ti v Moravskoslezským kraji?“

„Tady se mi líbí. A v tý...“ řekla a otočila se k muži.

„Karlově Studánce,“ odvětil, neboť pochopil, na co se chce zeptat.

„V Kalově Studánce jsem měla bolůvkový knedlíky. Dvakrát.“

Pan Hejnovský se zasmál. „To jsem rád. Tak ahoj.“

„Ahoj,“ řekla a otočila se k otevřeným vratům. „Mamí, tatí!“

Když se ve čtvrtek devatenáctého pan Hejnovský, účetní a majitel apartmánu, k ránu probudil, pomyslel si dvě věci. Jaké je štěstí, že se ho letošní ničivé záplavy, které rozhodně nadělaly větší paseku než ty v roce devadesát sedm, nedotkly, a že někteří lidé musí projít dlouhou a trnitou cestu ke štěstí.

Když Romana Jalovce viděl před devíti léty poprvé, viděl veselého sedmadvacetiletého inženýra. Mladého kluka s dobrým platem a touhou cestovat po Jeseníkách. Pravidelně ho ubytoval v menším apartmánu. Až po několika letech přijel s mladičkou zrzavou přítelkyní, tehdy šestnáctiletou, a on, nemoha se ubránit, na ni od začátku pobytu házel očkem. Rychle si na ni zvykl a další rok se v září a prosinci na své hosty vysloveně těšil.

Dubnová návštěva kvůli pandemii nevyšla.

Následující období vynechali a v roce 2023 přijeli s malou dívkou.

„Proboha, Románku, vy máte dceru. To vám moc gratuluju.“

Když dívka usnula, zašli za ním a zeptali se ho, mohou-li mu něco říct. Protože věděl, že nepijí alkohol, pozval je k sobě na limonádu. Zjištění, že se Roman v roce 2021 oženil s Kariinou nemocnou matkou a přijal její dvouletou dceru za svou, což byl bezpečný způsob, jak ji získat do péče, s ním otřásl.

Dlouho seděli na zahrádce mlčky. Diskuse o Černé, Střední a Bílé Opavě, třech říčkách, které se ve Vrbně stékají a vytváří řeku Opavu, a které letos způsobily šílené záplavy, byť ne tak tragické jako v Krnově či Jeseníku, je již omrzela.

„Život je složitější, mládeži,“ řekl dobrácky a zavolal na svého jezevčíka, zvedaje se u toho. „Dobrou!“ dodal a vydal se kolébavým krokem domů.

V pondělí dvacátého prvního října otevřela Karolína Jalovcová poštovní schránku a vyndala z ní pohled. Rychle si text přečetla a hlasitě se rozesmála. Následující den přeci slaví svátek všechny Sabriny.

Milá Sabrinko,

přeji Ti mnoho zdraví a štěstí, ať už svátek slavíš, nebo ne. Přijedeš někdy s maminkou a tatínkem zase za mnou?

Marek Hejnovský

Podruhé se usmála. Z celé dovolené se jí nejvíce líbilo místo zvané Vysoký vodopád. Stála u potoka, držela v náručí svou sestru a chytaly do čepice ledovou vodu, jsouce sledovány nemluvným Romanem.

JUBILEUM

MILAN ŠEDIVÝ

Setkání s Vladimírem Novotným (z deníku)

Po 9. 3. 2015

Včera jsem se vrátil z Prahy. Jelikož mně ono pracování-nepracování v košťanské temnici už lezlo na mozek, rozhodl jsem se, že si v sobotu vyrazím ven na výlet mimo Prahu. Cítil jsem se nesportovně a nezdravě. Napsal jsem Novotnému, jestli by se nechtěl setkat, a vyrazil do Berouna. Na náměstí jsem minul křepčící pseudoindiány. Vybavil jsem si, že právě zde bylo vyfoceno okno „exil“ do mého osobního alba za dob letní máchovské cesty do Zvířetic a poté směřoval vzhůru, hledaje modrou značku. /.../ Cestou píšu Novotnému informační sms a on mi volá, domlouváme si napevno schůzku. Z lesa jsem vyšel v Zahořanech. /.../ Ale pak už se nacyloval čas a já musel pelášit do Berouna, pokud jsem chtěl stihnout stanovenou třetí hodinu, v níž Novotný přijížděl na nádraží. Podle jednoho páru jsem měl rychlejší chůzí tou nejpřímější cestou vedoucí podél

hlavní silnice v centru do čtvrt hodiny, jenže neměl odhad, nebo měl větší výkonnost než já: k nádraží jsem dorazil doslova, když bila celá. Po uvítání jsme se s docentem vypravili do pivovaru blízko nádraží. Zde došlo na informace ohledně Trinkewitzových deníků, jejich deponování v Památníku, za což se Novotný skrze Hamana právě zasazuje (ano, takže Hamanová, jak mám zkušenost z jedné takové komunikace s památníkem, je skutečně manželkou pana Hamana, stejně jako pí Macurová je vdovou po panu Macurovi...), jenže německá vdova páně Trinkewitze si myslí, jaké peníze dostane nejen za jeho obrazy (ty se jí už podařilo prodat), ale dokonce i za písemnosti... Historka k obveselení. To že by bylo moudré písemnosti do Památníku i deponovat, Novotný dokládá tím, co se přihodilo Viole Fischerové, vdově po Josefu Jedličkovi i Karlu Michalovi: sklep, kde měla dopisy po manželích uložené v bednách, jí vyloupili cikáni. Co se jim hodilo, to si vzali, co ne, to vykloupili na skládce, takže korespondence po těchto pánech je jedinou nepříjemností doslova v tahu. Dozvídám se, že po výpovědi ze Strahova, kde má Památník písemnictví již mnohem méně prostoru, než mívával, se po lokalitě Nové Hradky (o té si Novotný nebyl jist, já mluvil o tom, že je v ní uložena Vrchlického knihovna) je teď největším úložištěm Památníku děčínský zámek. Ejhle, to jsem nevěděl. Zde přišlo na přetřes i letošní udílení cen Plže, včetně udělení ceny Ason-klubu Vláďovi Hřebíčkoví, který ji teprve nyní dostává po letech. /.../

Když se náhle rozhodneme s Novotným pro hlučné prostředí přesunout do centra města, abychom si našli tišší kout, podaří se nám najít hned v blízkosti hradebního opevnění restauraci v patře, veskrze prázdnou, navštívenou jen jedinou ruskou mluvící rodinou. Za paravánem spolu hovoříme pak o Řádečcích z roku 2012, které jsem si nedávno od Novotného koupil (věděl jsem, že si celý náklad dotoval, proto jsem chtěl přispět aspoň svou finanční troškou). Hamanovi prý lahodí ty cestovní reflexe, přestože jiným se naopak nezdaří. Referoval mi o velkých plzeňských změnách. /.../ Čas letí, já na něj nic, jen frustraci a melancholii proti němu. Novotný bude v létě končit a půjde do důchodu. Zmiňoval se, že k poezii se už tak moc nedostává, posílají mu ještě knihy z Torstu, jinak už ne. Uvažoval se mnou o těch svých pamětech, které jsem mu v minulosti stále připomínal, dohromady jsme napočítali asi 7 lidí, na které by mohl vzpomínat. Z těch významných jen na Hrabala, Zábranu a Hiršala. Radoval se ze zážitku, jak čural uprostřed Párala na jedné a Miloše Zemana na straně druhé. Tenkrát byli zváni politici (či prognostici?) ještě na různé literární konference; ale v přízni politiků k literatuře se to nepodepsalo, jak vidět. /.../

Ze setkání jsem na žádný Tetín už pochopitelně nešel a rozjeli jsme se vlaky na opačné strany do tmy.

30. 5. 2015.

S Novotným na Tetíně. Ráno jsem se vypravil jen v kraťasech, uvažoval jsem, že si vezmu jen tričko, ale nakonec jsem přidal do baťohu lehký svetr. Volá Novotný, ať si připravím náhradní program, na Berounsku to vypadá na déšť. Vyhlédnu z okna a nechápu. Do oken pálí slunce. Přivítáme se v Berouně na nádraží. Chvilí mudrujeme u cedulí připomínajících Ludvíka Svobodu a pak mi Novotný říká, že nechce vypadat přede mnou jako choulolistivý stařec a že se plánovanému cíli naší cesty nebrání. Ovšem byl to „trest“ spíše pro mě. Dávno už jsem dooblékl k tričku s krátkým rukávem svůj svetýrek, a přesto jsem se necítil ani trošku komfortně; navíc pod kraťasy byl jsem naostro. Vypravili jsme se, cestou povídali o Plzni, o rozpadu Antidivadla, o Novotného synovi (vystudoval už ve zralém věku FAMU, přesto byl v ročníku nejmladší, posléze také literární akademii), předcházela řeč o literární mystifikaci jménem Jarmil Křemen; Vladimír vzpomínal na výpravy krajem za tímto spisovatelem, které vědci jako Janoušek a Macura pořádali. Vždy někdo připravil trasu a hledala se místa spojená s tímto vyfantazírovaným českým spisovatelem. Kladly se základní otázky obecné povahy: bylo kupříkladu křoví a tam vedla šipka „národní identita“. Zkrátka muži, dosud v plné síle, se bavili. Vlekli pochopitelně s sebou i své ratolesti, které se tak při té příležitosti seznámili. Ondřej Macura se synem Novotného se proto dobře znají od dětství. Krvik totž už také skončil, přišla nějaká partnerská přebrání, děti, tak se to položilo, tak tomu chce život. Cestou Novotný se dotkl nějakých místních konstant, které jsou vázány na tento kraj. Hájkovo tetínské působení. Jeho Kronika česká je sice historicky vybájená, avšak geograficky velmi přesná, protože ačkoliv řadu míst strhl čas, on byl svědkem celé řady ruin či dosud stojících stavení, která do 19. století setřel čas. 19. století ho zamítlo jako nedůvěryhodného po všech směrech. Přesto lze říct, že Hájek bájil na pravdivých topografických základech, opíral se o řadu tehdejších místních pověstí, dotahoval je po literární stránce. /.../

Gáblík v hospodě. Během oběda mi Novotný předal nové Řádečky, před dvěma dny vytištěné, a já pak náš oběd zatáhl, jako splátku za knížku, vždyť měl s ní vydání. Během té doby znovu říkal, kterak je všechno pro něj nové, protože je to zároveň naposled: poslední přednáška, poslední seminář, atd. /.../

Nazpátek jsme šli stejnou cestou, byť jsme se klouzali po blátě. Oběd, vzdor profukujícímu průvanu v místnosti, mě poměrně rozehrál, stejně tak dva čaje, takže zpáteční cesta byla pro mě příjemná. Přislíbil jsem sepsat k dalším Řádečkům, jež Vladimír chystá na září, předmluvu. Rozloučení před nádražím bylo rychlé, naše vlaky odjížděly záhy. Ještě mi stihl říct, že se mu líbila nová kniha Sylvie Fischerové.

OLDŘICH PETR

Excentrické básně Roberta Jandy

Nevykládejme si zvolený titulěk nikterak nelichotivě či nepříznivě: zářijový jubilant Robert Janda (neprozrazujme, kolikátiny by měl oslavovat, narodil se však v Plzni roku 1966) není žádný poetický výstředník, svým způsobem právě naopak. Pouze jeho básnické opusy stojí mimo veškerou pochybnost kdesi „mimo centrum“ čili stranou převažujícího směřování soudobého tuzemského básnictví, neb Janda ve svých sbírkách nejirou-suje, nešiktancuje ani newernischuje. V akademické příručce, která se zevrubněji posouzení jeho dlouholeté tvorby víc vyhýbá než nevyhýbá, zazní konstatování, že Robert Janda je „svérázný solitér“. Na tuto charakteristiku by nynější oslavenec mohl být i pyšný.

V literárních dějinách se nejednou stává, že někteří „solitéři“ notně výrazně vstupují do kontextu národního písemnictví, i kdyby jakoby všem navzdory dávali na odiv svou výlučnost sui generis. Vskutku mnohdy až zarputilou výlučnost, která pohříchu vede k tomu, že bývají kritikou i badateli považováni za takřečené nezařaditelné tvůrce a tím pádem setrvávají v osidlech skutečné (nebo jen domnělé?) nezařaditelnosti. Na devadesátá léta v naší literární kultuře se nezaslouženě zapomíná, mělo by se však alespoň připomenout, že již v první půli zmíněného desetiletí vydal Janda krátce za sebou utěšenou sérii knih „excentrických“ veršů: vesměs v malých nakladatelstvích a vesměs ve zcela nepatrných nákladech. Pak se z literárních končin nadlouho vytratil, už se o něm ale „vědělo“.

Takže není divu, že následoval návrat téměř triumfální: v roce 2012 vydání oslnivé sbírky Omamné oděry, za níž „neznámý“ Robert Janda rok nato získal Cenu Bohumila Polana. Po deseti letech se situace opakovala: za sbírku Filo Pendere (2022) po roce básník opět obdržel Cenu Bohumila Polana, lze tipovat, že potěší mu případně roku 2033. Je záhodno vyvolat jménem rovněž autorovy (experimentální? excentrické?) knižní texty Za vyplazený jazyk (2016) a poté Bohorovné horory (2019). Opomenout by se neměl ani Jandův záslužný podíl na vydávání poezie Zdeňka Barborky a jeho opojení či zaujetí pozapomenutou tvorbou francouzských básníků z okruhu tzv. Velké hry.

Běžné charakteristiky jubilantovy tvorby praví, že autor pěstuje „experimentální poezii ve spojení slova, hlasu a zvuku“. To souhlasí, o filosofii Jandova tvoření však ještě více vypovídá jeho antologie Ultimátní básník u bran absolutna (2016), v níž proklamuje zásadu maximalistického odevzdání se tvůrčí genezi: jak jinak totiž dosíci oněch bran absolutna? Ano, excentrik Janda chce být v první řadě oním básníkem laboratorního poetického absolutna. A kdo není u jeho bran, ni veršířem prý není.

JAN HRAD

O koních a lidech

S koňmi žiji už pětačtyřicet let. V jedenácti letech jsem se prvně vydrápal na koňský hřbet a dodnes jezdím. Mohl bych prohlásit, že o tom oboru něco vím, ale po letech strávených v sedle, na kozlících a trénování adeptů jezdeckví vím, že v této branži je jistá jenom smrt. Sedíte na býložravci, který má šest set kilogramů připravených k útěku i k zbavení se svého břemene, a když není utéct kam, tak i k obraně. Jestli jste někdo dostal pěstí od šampiona těžké váhy, tak to znásobte pěti a poznáte, co je kopanec od koně. Ale nechci strašit, život s nimi přináší tolik krásných chvil, že všechna negativa vyváží. Každý den je jiný i proto, že na koni se musíte naučit předvídat, nikdy nevíte, co vás může potkat budoucí vteřinu, natož plánovat delší časový úsek. Z toho asi pochází jisté fatální spojení všech jezdců, kočích a chovatelů koní. I ten nejzkušenější jezdec či trenér se čas od času také zmýlí.

Před lety jsem učil jezdit jedenáctiletého syna svého kamaráda. Vůbec se nezdálo, že by z něj mohl být dobrý jezdec. Zvolil jsem tvrdou metodu starých armádních instruktorů jezdeckva v očekávání, že to ten vystrašený a trochu neohrabaný kluk vzdá. Nevzdal to. Po pár měsících jsem dal řeč s jeho otcem. S uspokojením mu sděluji, že synka jezdit naučím. Ale tak na úrovni rekreačního ježdění... Po letech se z hochy stal výborný jezdec remont, které jeho otec chová, se schopnostmi úspěšně je předvádět na velkých závodech. Dodnes nevím, jestli to byla zásluha počátečního tvrdého tréninku či jeho skrytý talent.

Jistou dobu jsem působil jako pracovní jezdec v dostihové stáji. První jezdec té stáje, v té době věhlasný žokej, ke mně při jedné ranní cvalové práci přijel a šepem mi sdělil: „Vím o tutovce, musíme si vsadit na jednoho žebráka, je rychlejší jako loď, bude mít dobrou kurs, ale dostih je cukle, favorita podrží a on bude určitě první na tabuli.“ V neděli jsme si na něj každý vsadil svoji měsíční výplatu. Vše probíhá podle plánu, favorit je podržen a na dohled od cíle se na okamžik dostává do vedení náš koník. Najednou zpomaluje a nechává se předběhnout koněm s příznačným jménem Lazy Johnny, který vyhrává s kursem 1:100. Když se ptáme jezdce, co se stalo, omluvně odpoví, že prý jeho kůň celý život prohrával, a tak se bál jít tam, kde před sebou neviděl zadky svých soupeřů. Určitě jsme ten den nebyli jediní zklamání. Do další výplaty jsou mojí stravou jen darovaná vejce. Hůře je na tom ženatý kolega, celý měsíc nucený poslouchat výtky manželky a vzlykot hladových dětí.

Jednou jsem vedl na pastvu nejhodnějšího koně, jakého jsem v životě znal, nedávám pozor a připletu se mu pod kopyta, když on si radostně poskočí v očekávání volnosti výběhu. Měl jsem z toho přeražený nadočnicový oblouk, prasklina milimetr od jisté smrti. A to jsou právě ony okamžiky, kdy nevíte, co vás čeká za první zatáčkou, které občas činí život s koňmi tak vzrušující, že si ho bez nich už nedokážu představit. Člověk, který nikdy nepozná vítězství ani porážku a který svůj život prožívá podle přesně narysovaného scénáře, snad nemůže být šťastný.

MILAN KNÍŽÁK

Nevidím konflikt mezi vědou a náboženstvím, i když chápu, že pro někoho existuje

Seznámil jsem se s řadou více či méně odborných textů na toto téma. Všechny se dopouštěly zásadní chyby – *personifikovaly* Boha.

Bůh není člověk, není ani fikce, není tvorem ve smyslu, jak tomu rozumíme, není ničím nám známým a popsateľným. Velikost Boha je v jeho nepochopitelnosti.

Bůh je něco jako princip. (Lidské jazyky nejsou na přemýšlení o Bohu připraveny.) Je něčím, co neodpovídá na otázky, poněvadž žádné otázky nezná. Bůh není entita.

Věda umí odpovědět na spousty otázek, které se týkají více či méně *technologie jsoucna*, ale na otázky po důvodu (obecně i konkrétně) odpovědět neumí.

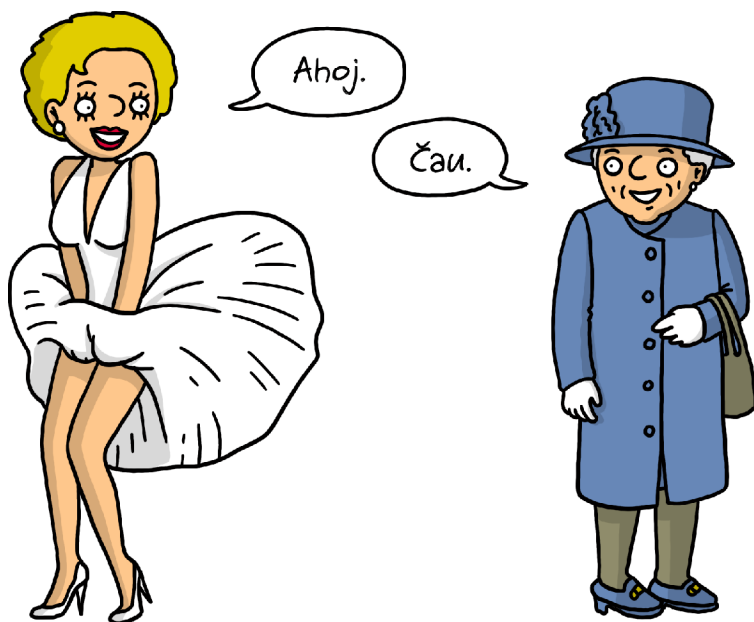
Věda, už jen svou existencí, potvrzuje jev něčeho, čemu můžeme říkat Bůh (nebo jakkoli jinak). Zákony o zachování hmoty a energie, které potvrzují nekonečnost bytí, nedávají odpověď na otázky po jeho smyslu. Víme jen, že jev bytí nemá začátek ani konec, poněvadž naše myšlení nám začátek a konec neumožňuje.

Rozumím tomu, že člověk potřebuje nějaký morální symbol, a proto své Bohy personifikuje. Bible a jí podobné knihy jsou určitě užitečné a měly by civilizaci provázet. Je to soubor zkušeností a mýtů, který vykrystalizoval ze života předešlých generací a je určitě moudré se jím řídit. Představa Boha jako vládce, dobrodince, zpovědníka, plníče přání atp. je užitečná, ale naivní.

Síla modlitby je v tom, že se od představy Boha odráží a přichází zpět do naší osobnosti. Morální principy ověřené tisíciletími mají určitě smysl a jsou schopny regulovat lidskou společnost. Učí člověka přijímat omezení a uvědomovat si pokoru jako základní princip bytí. To však nemá s Bohem jako takovým nic společného. Nijak ho to nesnižuje, naopak, vzdaluje jeho představu a tím potvrzuje jeho potřebnost.

VHRSTI

Marilyn Monroe

Marilyn Monroe se narodila ve stejném roce jako britská královna Alžběta II.

- Její původní jméno bylo Norma Jeane Mortenson.
- Plachá a koktající dívka strávila dětství u různých pěstounů a v sirotčinci.
- Že má sestru se dozvěděla, když jí bylo 12 let. Poprvé se potkaly až o 5 let později.
- Provдалa se celkem třikrát, poprvé v pouhých 16 letech.
- Ve skutečnosti měla hnědé vlasy. Platinovou blondýnu z ní udělali v Columbia Pictures v roce 1948.

PEGGY KÝROVÁ

Téma: Zváženo a sečteno

Tak co na to říkáte?

Tvrdili o mně, že jsem dávno odepsaný.

Všichni taky říkali, že to nejde. Tak jsme dokázali, že to jde. Vyrazili jsme na cestu. Projeli jsme Hedvábnou stezku. Přes patnáct tisíc kilometrů... Pak jsme se vydali na další, ještě delší cestu. Na cestu, kterou prý nejde uskutečnit. Na cestu Afrikou. Bylo nás víc a mně přibyl kolega. Víc bylo taky kilometrů. Přes dvacet tisíc...

Do třetice všeho dobrého. Vydali jsme se do Jižní Ameriky. Šestnáct tisíc pět set sedmdesát osm kilometrů.

Dokázal jsem ujet celkem přes dvaapadesát tisíc kilometrů na čtyřech kontinentech. Bez poruchy.

Mimochodem, jmenuju se Egu. Jsem žlutý trabant.

Téma: Hlavně klid

Hlavně neztrácet hlavu!

Všichni nám tvrdili, že dálnicí duchů projet prostě nejde. To jsme slyšeli mockrát a vždycky to šlo. Jen jsme mávli rukou a vyrazili.

Dálnice duchů je docela mazec, ale jedeme. Dokud se na jednom z porozpadlých mostů Egu nepropadne. Jenom zadním kolem, most však podezřele vrže. Pod mostem vidíme zrezavělé karoserie aut.

Začínáme panikařit. Dole u řeky sedí Indiáni a náramně se baví zmatkem těch bláznů s malými žlutými vozítky.

„Hlavně klid,“ zavelí Dan a začne organizovat záchrannou akci.

Odlehčit auto, sehnat nějaká slušná prkna, na „tři“ nadzvednout Egua a rychle podložit kolo.

Povedlo se. Ještě že Dan neztratil hlavu.

ALENA VÁVROVÁ

Básně pro všechny poslední

Všechny cesty vedou do Říma?

Vzteklá slova vztekle běží
UŽ dotknula se římských věží
Rozzlobený kůň bez otěží
letí a vyhazuje nás ze sedla

Svět i kůň jsou vzhůru nohama
nemohou se nadechnout
vzhůru nohama

Pád

Kůň Zcestypád
i s jezdcem
padá do příkopu
mají klapky na očích
huby mají rovněž oba
dokořán

Osten

Osten tvé básně
Rytířská dýka

Prošlý

Vezírkem
rybářským
jako vítr košem
život prošel

Etuda fáze

Nedocelek padá
jako srpeček nehtu Boha
zcela nehlučně oknem

k mým nohám
do temného pokoje
až na posteli se rozeřve

Proměny višně

Ve víno V lesklou dýmku
Višňovku
V zobcovou flétnu
V hoboje a klarinety
V basičky a v básničky
s krásnými obrázky
a teplými barevnými zvuky

Proměny *Prunus avium*
v ozvučná dřívka Orffova
Proměna v housle fidulky
Nakonec srdce stromu vtělené
do višňové zcela nové nové lulky

Hle

Pošt mistr poezie
maluje vlastním copem
náš vzduch vezdejší

Hle

V písni se chvěje
Sakur květ

Hle

Trefnost básně na míse
a kniha básní husa potrefená
zcela mimo mísu

Hle

Stín stíná stínu stín

Hle

Krásné je Býti
Kadeřavým

K uzoufání

Tikot hodin
přibíjí mě na kříž
postele

I ze smrti

Kořistí hrobař
i hrobařík

Hle

Stručné struky poezie
napojily mne
když ještě jsem byla
malé ve vel vel
velrybě

Co asi dělá

V mrtvé schránce
živý vzkaz?

O VŠEM MOŽNÉM

DANIELA KOVÁŘOVÁ

Jak napsat knihu

Žijeme v báječné době, protože dnes může napsat knihu prostě úplně každý. Jen k tomu potřebujete spoustu času, pečlivosti, nápadů a taky trochu peněz.

Čas potřebujete nejen na psaní, ale zejména předtím, než vůbec začnete psát. Hodí se totiž hodně toho nejprve přechíst. Někdo by vám možná řekl, že musíte číst nějakou nudnou povinnou literaturu, knihy staré dvě stě let, nečitelné dlouhé pasáže plné popisů a nesrozumitelných termínů. Tak podle mě tohle nemusíte. Čtěte prostě hodně, každý den a skoro jakékoliv knihy. Čtěte romány, technické příručky, blogy, weby, noviny, časopisy. Čtěte v tramvaji, v metru, při čekání u lékaře. Abyste pochopili, k čemu se dají použít slova a jak se dá rozumět vazbám. No a pokud jste schopni přechíst kvalitní romány, zjistíte, že všechny dobré příběhy už byly napsány. To je sice k vzteku, ale současně je to velmi užitečná informace. Odpoví vám totiž otázku, zda má cenu, abyste to, co už bylo napsáno, napsali znovu a nejspíš hůř.

Takže máte načteno, a pořád chcete psát? Máte vnitřní potřebu čtenářům něco sdělit? Inu, tak dobrá. Potřebujete další spoustu času. Čas potřebujete na přemýšlení. Musíte vymyslet, o čem chcete psát. Má to být

příběh, pocit, fakta? Tak třeba chcete psát příběh, ale ten musíte nejdříve pořádně vymyslet. To stojí spoustu času, aby vám ten příběh držel pohromadě. Tedy o čem to vlastně píšete? Když příběh máte, musíte promyslet, jak ten příběh napíšete. Jakou formou, jakým jazykem, z pohledu jaké postavy či vypravěče, jak stručně či jak podrobně. Odpověď na otázku jak zahrnuje i použití řemesla. Tedy jestli to bude báseň, vyprávění, novela, román, sága? Anebo jste schopni vymyslet si vlastní novátorský literární útvar?

Tohle všechno vás stojí spoustu času. Další čas nováčka spisovatele stojí určit, jak vlastně potřebuje pracovat. Kdy a za jakých podmínek mu jde psaní nejlíp. Někomu stačí ležet v posteli, zavřít oči a přemýšlet, uvažovat, promýšlet a tak. Jiný potřebuje mít oči otevřené, sedět u stolu, mít v ruce tužku a před sebou papír, psát si poznámky, malovat, čmárat časové osy a linie příběhu, poznamenávat si jména, barvy vlasů, charaktery a podrobnosti. Někdo tohle všechno vymyslí v chůzi. Já při řízení auta, když jsem v autě sama a v tichu. A jiný naopak potřebuje zpětnou vazbu, kamaráda ke konzultaci. Někdo píše jen ráno, dokud je čerstvý. Já přes den v autě vymyslím kapitulu a tu pak večer napíšu.

Vidíte, kolik času na tohle všechno potřebujete? Máte ho? Dokážete si ho najít? Udělat?

Ale dobře. Řekněme, že máte vymyšleno. Můžete začít psát. A opět potřebujete hodně, hodně času. Každý píše jinak. Někdo má svůj stůl a výhled z okna. Jiný diktuje umělé inteligenci. Já píšu kdekoliv, kde si otevřu notebook. V kavárně, ve vlaku na klíně, doma v kuchyni.

A až to napíšete, dejte si týden pauzu a pak to všechno znovu přečtěte. A opravujte. A přepisujte. Škrtejte. Nebojte se toho. Méně je někdy více. Hledejte nejlepší formulace. Lepší popisy. Výstižnější dialogy.

Občas hodnotím různé literární soutěže. A co nejvíc autorům těch soutěžních příspěvků chybí, je znalost řemesla. Špatná interpunkce, nesprávné gramatické vazby, chybná shoda přísudku s podmětem. Třikrát stejné slovo v jednom odstavci. Možná řeknete, že to je novátorský přístup. Jistě, pak ale musí být jednotný celý text. Gramatiku jste se mohli naučit před maturitou, ale dá se dohnat čtením dobrých knih. Anebo požádejte lepšího češtináře, aby vám vaše dílo přečetl a opravil.

Tak. Čas uběhl a vy máte text hotový. Kam s ním?

Jestli doted' jste potřebovali čas, klid, trpělivost, mírnost a hodně samoty a individuality, teď potřebujete něco jiného. Potřebujete reklamu, kontakty, známosti, aktivity a taky trochu peněz. Každý spisovatel si totiž přeje, aby ho někdo četl. Takže chce své dílo vidět zveřejněné. Máte-li finance,

můžete si knihu vydat sami. Dnes to není problém, většina nakladatelství vám knihu dokáže vyrobit, opatřit mezinárodním číselným kódem pro jednoznačnou identifikaci knih (ISBN) a do dvou měsíců dodat. Kolik že na takovou knihu potřebujete? Záleží na tom, zda chcete vázanou, brožovanou, barevnou, tlustou a jaké množství výtisků si představujete. Obvyklý náklad 300 kusů vás přijde ve vázané podobě asi na sto tisíc korun.

Nemáte-li dost peněz, můžete na vydání knihy uspořádat sbírku. K tomu se vám hodí známosti a reklama všeho druhu. Další možností je obcházet jako kdysi nakladatelství a rukopisy rozesílat v naději, že se redaktorovi váš rukopis zalíbí natolik, že vám knihu vydají sami. Taky svůj text můžete přihlásit do literární soutěže. Ty bývají honorované s příslibem vydání textu samostatně nebo aspoň ve sborníku. V takovém případě ale dávejte pozor na zadání. Pokud je soutěž zaměřena na českou květenu a literaturu faktu, těžko uspějete básní o mimozemšťanech. Musíte prostě vždycky respektovat zadání – někdy obsahové, jindy omezené formou či délkou textu. Pak si ale dobře přečtěte pokyny, v jakých formátech máte text zaslat. Nikdo vaše texty nebude opravovat. Naopak. Ubere vám to body, i kdybyste vymysleli nádherný příběh.

Nic z toho se vám nepovedlo? Nevadí. Můžete svůj text zveřejnit na svém webu, blogu či na sociálních sítích.

Předpokládejme, že budete mít úspěch a nakladatelství vám vydá knihu. Pořád ale ještě nemáte hotovo. Je totiž zapotřebí knihu dostat ven, do světa, k lidem. Knižní recenzenti už skoro neexistují. Nelze se tomu ani divit. Museli by si tu vaši knihu přečíst. A dneska se čte málo a čím dál míň.

Není taky jednoduché knihu prodat. Můžete ji nabízet sami okruhu svých známých nebo nabídnout do celorepublikové distribuce. V žádném případě však nepočítejte s nějakým velkým ziskem, protože jen distributor si nechává polovinu příjmů z prodeje. Nakonec budete rádi, když se vám vrátí náklady na tisk. Že byste jako v amerických filmech dostali milionovou zálohu od nakladatele a mohli v klidu rok psát román, s tím už nepočítejte ani trochu. Tak to prostě u nás nefunguje. Musíte mít nějaké normální občanské zaměstnání a psát knihy po večerech a volném čase.

Proč vlastně psát knihy, když dneska lidi povětšinou jen poslouchají podcasty, píšou si krátké esemesky bez interpunkce a sledují seriály na Netflixu? Proč já píšu knihy a letos mi vyjdou dvě pro dospělé a jedno lepoprelo pro děti? Protože mě to baví. Protože mám plnou hlavu inspirace a pořád ještě pocit, že mám co sdělit. A protože mé kamarádky pak mají mé knížky jako dárky po stromeček.

Držím všem začínajícím autorům palce, ať se jich to puzení k psaní drží co nejdéle.

MARTIN LIŠKA

Cesta za hranice všednosti lemovaná pavouky a gangstery

Po poměrně realistickém románu, byť s dosti nerealistickým názvem *Sabrina Horáčková zemřela a žije v Berouně*, se Ivo Fencel (*1964) vrátil do světa, v němž se realita prolíná s literárními fantaziemi napříč žánry a stáletími natolik, až čtenář váhá, zda se jeho postavy samy pokládají za skutečné lidi nebo zda si jsou vědomy své existence výlučně na poli literárním. Koneckonců už samotná obálka románu *Malý tygr, malé peklo* (Artkrist, Plzeň, 2025) naznačuje, že čtenáře opět čeká cesta za obzor reality všedního dne, tentokrát dosti netradičně směrem k hororu. Děsivé pasáže v hlavní roli s monstrózním pavoukem v knize sice nechybí a čtenářům s tendencí k arachnofobii mohou způsobit lehčí psychosomatické potíže, nepředstavují však hlavní motiv románu, byť jedna taková detailně popsaná scéna má pro další děj zásadní význam.

Ačkoliv se jedná o román nevelkého rozsahu, Fencel jej rozdělil do pěti částí, v nichž střídá nejen postavy a prostředí, jak je v takových případech obvyklé, ale i žánry. První část navozuje idylickou atmosféru vilové čtvrti s velkými upravenými zahradami a lidmi, kteří nemusí nijak zvlášť řešit otázku, zda jim peníze vystačí ještě i další den, přesto se poměrně záhy ukazuje, že ne vše je takové, jaké se zdá být, a pod povrchem se může skrývat leckteré děsivé tajemství, což platí především o zanedbaném kousku jedné ze zahrad, v němž se navíc nachází již dávno nepoužívaná studna. V dalších částech se pak autor žánrově přesouvá k šestákovým gangsterkám a dobrodružným námořnickým románům, aby se všechny motivy nakonec protnuly v části závěrečné, kde sled asociací autorovy fantazie zvládnou plně sledovat nejspíše jen čtenáři, kteří už jej mají dostatečně načteného z dřívějších děl.

Průvodcem, který ovšem sám nic nevysvětluje ani neobjasňuje, spíše jen představuje jakýsi pevný bod v měnících se kulisách, se čtenáři stává kocour Pluto. Do hlavy mu sice nevidí ani vypravěč, několikrát ale lze z Plutova chování vyzkoušet předzvěst blížícího se dějového zvratu. Jeho vlastní identita nicméně zůstává záhadou, možná se skutečně jedná jen o mimořádně těžkého kocoura, dost možná se však jedná o návštěvníka z jiné planety nebo jiné dimenze, jehož úkolem není jen pozorovat, nýbrž i ovlivňovat chování postav požadovaným směrem. Možné jsou obě varianty, záleží jen na čtenáři, k jaké z nabídnutých interpretací poslední části

románu se přikloní a tím zpětně dekoduje kocourovu roli na předchozích stránkách.

Mezi hlavními lidskými postavami vyčnívá Ellery, v první části poněkud zakřiknutý a nesmělý mladík, který se nastěhuje do sousedství dívky Aliety, již patří ona zmíněná částečně zanedbaná zahrada se studnou. Postupně se ale z Elleryho stane cílevědomý muž, který si ví rady ve rvačce i uprostřed tropické džungle, za jakým cílem ale ve svém životě jde, to by nebylo zcela vhodné v recenzi prozradit. Ale ani ostatní postavy nejsou omezené jen na to, aby si užily svých tu kratších, tu delších „patnáct minut slávy“ a následně zmizely ze scény, mnohdy se znovu, leckdy i dosti nečekaně, objeví – nebo se alespoň objeví to, co z nich zbylo. I jejich vzájemné vztahy jsou kolikrát propletené až nečekanými souvislostmi, takže se rozhodně vyplatí číst knihu pozorně, jakkoliv by její nevelký rozsah mohl svádět ke čtení spíše nesoustředěnému.

Jako obvykle rozmístil Ivo Fencel i tentokrát ve svém textu celou řadu očividných i méně zřejmých intertextových literárních narážek, od Pohádek tisíce a jedné noci přes Pipi Dlouhou punčochu, Tarzana a Robinsona až po Danteho, E. A. Poea nebo Josepha Conrada, na jednom místě zmíní i dobřanského básníka Karla Šebka. Ne vždy jsou tyto narážky sice ryze účelné, ale zároveň nejsou do textu koncipovány ani násilně a plynulost četby tak nenarušují. Což bohužel neplatí o překlepech, kterých je na poměrně malém prostoru celé knihy rozeseto více, než je zdrávo, z čehož ovšem nelze vinit jen samotného autora, neboť dle tiráže kniha neprošla jazykovou redakcí, jak by člověk u zavedeného nakladatelství očekával.

NĚCO SE STALO

VLADIMÍR NOVOTNÝ

Skonal nestor plzeňské kultury

Nekrology se nepíše snadno, kdo by si také rád počínal jako literární umíráček! Nic však netrvá věčně a na konci letošního června se uzavřela dlouhá životní pouť svého druhu všeuměla Karla Pexidra, který byl jen o pár měsíců mladší než jeho generační vrstevník Milan Kundera: v listopadu by se byl býval dožil devadesáti sedmi roků. Pohříchu se nedožil a nekrology zdůrazňují, že to byl po všech stránkách renesanční člověk: arciže byl. Také se oprávněně zdůrazňují nebožtíkovy rozličné aktivity a nejednou se souhrnně konstatuje, že šlo o hudebního skladatele a plzeňského patriota. Takto můžeme život a dílo zesnulého Karla Pexidra nepochybně charakterizovat, vesměs se však nelibě opomínají jeho nikoli zanedbatelné literární dílo. Dovídáme se, co konkrétně choval a co vysázel, leč

o jeho beletristických knihách se nedočítáme téměř nic. Údajní znalci nebožtíkova soukromí dokonce rádobý zasvěceně uvádějí, že vydal knížku „Kavkovské kontrapunktý“. Nad tím by asi Pexidr coby moudrý muž pokyvoval hlavou a v duchu se za tyto neinteligenty omlouval Franzi Kafkovi. Poněvadž jeho literární kontrapunktý byly a jsou veskrze kavkovské a na ptactvo nedbají.

O tvůrčím odkazu a přínosu Karla Pexidra coby hudebního skladatele nebo pisatele filosofických rozjímání nechme promlouvat erudované muzikology a spřízněné duchovní myslitele; tak trochu stranou nechť zůstávají i jeho nesporně zajímavé práce cestopisné, do určité míry fejetonistické povahy, v nichž autor psal nejen o cizozemsku, ale s naprostou samozřejmostí rovněž o Plzni. Leč západočeská metropole není jeho rodištěm: sice byl celý Pexidrův život s ní spojen, on sám však shodou okolností přišel na svět v renomované porodnici v pražském Podolí. Když bylo nyní dokonáno, jeho ostatky nakonec skončily v „rodné“ Praze. V Plzni nebožtík vyrostl, vystudoval práva, mezitím si ovšem pobyl u „černých baronů“, dlouhá léta se potom živil jako právník. Teprve po listopadu 1989 se jeho život (ač v penzijním věku) výrazně změnil: Karel Pexidr nastoupil dráhu vysokoškolského pedagoga, hojně publikujícího filosofické a etické studie; až v té době začal vydávat rovněž literární díla, třebaže se básnické i prozaické múze upsal již v dávných mladických letech. Sice upsal, ale nic nepublikoval, protože se svého pozdního autorského debutu dočkal až pár roků před sedmdesátinami.

Z hlediska tehdejšího literárního dění nejenom v Plzni, ale i v celém západočeském literárním regionu zřejmě můžeme jako přelomový označit rok 1996, kdy sedmašedesátiletý právník, hudební skladatel a filosof Karel Pexidr vydal svou prozaickou prvotinu Vícov, nazvanou podle obce, v níž dlouhá léta žil a v níž budoval svůj pexidrovský komorní svět. Zpočátku tato próza – vyvstala ze života na samotě poblíž památného kostelíku nedaleko Přeštic – jako kdyby nevzbudila větší pozornost, po nějakém čase jí však v Plzi (který v roce 1996 ještě nevycházel) věnovali nadmíru uznalá slova. Plným právem: autor zde navázal na přesvědčivou (zejména meziválečnou) linii a tradici regionalistického vypravěčství (čili zdaleka nikoli pouze regionálního) a ve svém líčení, pohybuujícím se na rozmezí mezi beletrií a literaturou faktu, vytvořil ryzí skvost polistopadové slovesné tvorby v západních Čechách. Prý Pexidr při psaní této knížky přestal být právníkem a hudebním skladatelem a přitom stále zůstával básníkem a filosofem, „abych směl nahlížet za kulisy událostí a za nimi mohl sledovat jakýsi jiný, z hlubin přírody pramenící a z poezie utkaný vesmír“.

Za svůj beletristický debut by si Pexidr s určitostí zasloužil s nadsázkou řečeno přinejmenším dvě Ceny Bohumila Polana, jenže v době vydání

Vícova udělování tohoto ocenění ještě dlouho nefigurovalo na západočeském literárním horizontu. Tohoto uznání se autor dočkal až v roce 2008 s přihlédnutím k jeho povídkové knize *Přeludy*, vydané v roce 2007. Mohlo se o nich tehdy hovořit jako o „literárních suitách hudebního skladatele“, zvláště když představovaly jiné žánrové zacílení než polokronikářský rozjímavý Vícov: v těchto filosofických i fantastních povídkách se totiž krůček po krůčku „přibližujeme k poznání, které jako by levitovalo již v prvních příbězích této knihy“. Toto poznání nikoli naléhavě, leč rozmyslně vypravěčovým prostřednictvím sdělovalo, že „každý náš cíl je ve skutečnosti snem a že každý náš sen se stává cílem“, jinak řečeno svébytným životním cílem o sobě. Podobné ladění mají i jiné prozaické knihy Karla Pexidra, z nichž připomeňme alespoň již zmíněné *Kafkovské kontrapunkty* (z roku 2000), jeho zcela nekafkovské příběhy, z nichž náhle dýchá i „teplo všech starých pořádků a dobrých letitých věcí“.

Kromě toho na zhodnocení a posouzení čeká též autorova či již nebožtíkova poezie. Pexidr psal verše téměř odnepaměti, začaly se však objevovat na veřejnosti až dlouhá desetiletí po svém vzniku, tj. v čase pisatelovy tvůrčí zralosti. Leč finis coronat opus a je chvályhodné, že náš „plzeňský patriot“ stačil dvě léta před svým skolem vydat rozsáhlou retrospektivu poetického odkazu pod lakonickým názvem *Básnické dílo*. Svazek vyšel v roce 2024 a téhož roku byla nestorovi plzeňské a západočeské nejenom literární kultury udělena Pečeť města Plzně. Možná ji měl obdržet podstatně dřív, leč podotkněme, že žádným horlivým sběratelem regionálních vavřínů Karel Pexidr nebyl. O to víc nechť je nyní vzdána čest jeho památce.

IVO FENCL

Občas někdo zemře mladý aneb JUDr. Karel Pexidr

Občas někdo zemře mlád. Občas někdo umře stár; a přece mlád. Karel Pexidr, narozen v Praze v Podolí již ve dvacátých letech dvacátého století, by se 4. listopadu 2029 dožil sta let. Odešel 29. června 2026. Znal jsem ho, vzpomínat na něj budu.

Byl právník, hudební skladatel, básník, spisovatel, filozof, mecenáš a v neposlední řadě nimrod, přičemž lovecký lístek získal už po válce. Byl vynikající střelec (skutečně jsem viděl, že prostřelil kartu) a dobrý lesní hospodář (a nikoli jenom na svém). Od roku 1993 byl takřka dvacet let předsedou zemědělského družstva v Horšicích u Přeštic a na svých po-

zemcích ve Vícově i oblíbeným chovatelem bažantů. Vysadil přes deset tisíc stromů a mezi roky 1962 a 1966 si v Plzni postavil rodinnou vilu. Od roku 1964 měl syna, pozdějšího lékaře, a lékařkou byla i jeho paní. Ovšem-že překonával taky nástrahy.

Ve sklepe přežil bombardování a nebyl jenom poválečný skaut: roku 1951 se stal na dva roky a čtyři měsíce pětépákem ve Šternberku. Zažil toho za život dost, a tak mě jeho neokázalá skromnost, srdečnost a přátelský přístup k lidem občas až překvapovaly. Byl dobrosrdečný a souběžně ne bohorovný, ačkoli svým milým způsobem vlastně denně čaroval. Jako pravý mág života kouzlil řečí, nápady, výroky, přesně umístěnými literami anebo notami. Napsal desítky knih a řada vyšla v angličtině. Mimo dalších jde o *Kosmologii z pohledu filozofa*, *Kafkovské kontrapunkt*y a publikace *Man, an Unknown Creature* (Cambridgeshire: Melrosebooks, 2014) a *Relativist Philosophy* (2016).

Je rovněž autorem sto dvaceti skladeb a jde i o skladby velmi rozsáhlé a pro symfonické orchestry. A taky *Pět vizí Alberta Einsteina pro housle a violu*, *Variace na Heydnovo téma*, *Pohádku o Mozartovi*, *Antilské rytmy pro mezzosoprán a kytaru*, *Fantazii pro klavír a levou ruku*, *Shakespearovy sonety pro baryton a klavír*, *Morgernstern's Streiche pro soprán (mezzosoprán) a klavír* a *Láska a smrt (pro alt a klavír)*.

První věc složil už před válkou. Zůstal zručným interpretem, a to nejen hudby své, pravděpodobně by se uživil i jako koncertní umělec. U nás a v Německu bylo pořízeno přes dvacet rozhlasových nahrávek jeho skladeb a vydáno je šest zvukových nosičů; skladby byly prováděny i ve Švýcarsku, Rakousku, Holandsku, Anglii, Norsku, Rusku, Spojených státech anebo v Kanadě. *Hudební nadace Karla Pexidra* existuje od roku 2000 a jím založený *Nadační fond* pomáhá jak literatuře, tak filozofii. Jako člen Společnosti českých skladatelů a Obce spisovatelů České republiky spoluzaložil Západočeské hudební centrum. Současně ve svém cestopise nezapomenutelně vylíčil Kalifornii. Vedl semináře etiky a filozofie na univerzitě, přednášel.

Byl štíhlý, charismatický muž, který do své smrti bez obtíží dobíhal tramvaje. Nerad se odlučoval od ošoupané, kožené aktovky. Ta nesymbolizovala v jeho případě ani tak horší časy, na které prý nemáme zapomínat (i když taky), ale symbolizovala víc. Totální kontinuitu jednoho života, který se stal životem skutečně prožívaným a ve kterém si na nejpodstatnější sumář zásad a postřehů přišel jeho účastník sám.

Naposledy jsem měl s Karlem šanci debatovat o Velikonocích 2026, kdy mě pozval na tradiční pouť u své usedlosti Vícov. Prožil v té enklávě šťastné dětství, aby jeho rodinné objekty na desítky let sebrali, ale právě milovaný Vícov, o kterém před třiceti lety (1996) napsal i stejnojmennou knížku, jednu ze svých nejlepších, jej významně přidržel na tomhle světě. Čest tvůrcově památce, dodávám.

VLADIMÍR NOVOTNÝ

Jak mě (ne)přijímali

Možná by se slušelo vyčkat ještě tři roky a pak konstatovat, že jde o záležitost starou tři desetiletí, leč lze si i malinko pospíšit a zavzpomínat na událost dávnou všehovšudy sedmadvacet let: totiž na to, jak jsem zjara 1999 byl i nebyl přijímán na konkursu Pedagogické fakulty ZČU v Plzni. Tehdy jsem totiž ukončil své působení vědeckého pracovníka v Ústavu pro českou literaturu AV ČR, pobíral stipendium Českého literárního fondu – a můj vzácný přítel prof. Aleš Haman, který tenkrát již v západočeské metropoli vícero let pedagogicky oučinkoval, mě přesvědčoval, abych se zúčastnil konkursu vypsaného tamní katedrou českého jazyka a literatury, přičemž nepochyboval o tom, že půjde o pouhou formalitu. Milerád jsem dal na vřelé Hamanovo doporučení.

Ukázalo se však, že se náš slovnutný literární bohemista poněkud přepočítal a že si mohl připadat i jako příslovečná Alenka v říši divů nebo i za zrcadlem. Přijetí na katedru bylo setsakra na vážkách. Nic nebylo platné svého druhu nemalé renomé zmíněného vědeckého pracovníka z Akademie věd nebo (snad to mohu říci) přinejmenším velice obstojná publikační činnost v oboru, nemluvě o víceletém pedagogickém účinkování na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Mám za to, že nikdo jiný z kandidátů konkursu se ničím takovým nemohl vykázat a snad po tolika letech nikomu z nich ani trochu nekřivdím. Konkurs proběhl a následovalo tajné hlasování: sice veskrze tajné, jenže v Čechách se jistěže nikdy nic tajného neutají. Takže mě nakonec přijali, ale do značné míry nepřijímali.

Pro přijetí se vyslovil za mimofakultní členy komise prof. Zdeněk Pešat z Akademie věd a z členů fakulty renomovaný plzeňský pedagog Viktor Víktoř. Naopak proti přijetí (proč a z jakých důvodů, jistě věděli nejlépe a své postoje pravděpodobně i osvětlili) byli dva další zástupci Západočeské univerzity: jednak členka vedení katedry, lingvistka, jednak jeden z tehdejších proděkanů, arciže nefilolog, jehož zbytečné jméno jsem už dávno zapomněl: dozajista literární bohemistice nerozuměl víc než petržel koze, přesto se panovačně vzepřel názoru odborníků. A tak se přihodilo, že jsem v září 1999 nastoupil na Pedagogickou fakultu ZČU v Plzni pouze zásluhou nečekaného dobrozdání jiného nespecialisty: totiž mně neznámého zástupce fakultní odborové organizace.

Raději ho nejmenuji, aby se mu to (šlo o mladšího člověka) i po tak dlouhé době třeba nevyčítalo, byť už na škole drahý čas nepracuje. O to víc na něho vděčně vzpomínám: vždyť též díky němu jsem na plzeňské univerzitě strávil a prožíval s nadsázkou řečeno početná „léta orná i válečná“.

AUTOŘI PLŽE

Ivo Fencel (1964 Plzeň) - strážný, prozaik a publicista, žije ve Starém Plzenci

Jakub Houda (1987 Plzeň) - pedagog, prozaik a bloger

Jan Hrad (1961 Plzeň) - technik, prozaik

Milan Knížák (1940 Plzeň – 2026 Praha) - básník, výtvarník, hudebník, emeritní rektor AVU a ředitel NG

Daniela Kovářová (1969 Ostrava) - advokátka, senátorka, spisovatelka, žije ve Štěnovicích u Plzně

Peggy Kýrová (1970 Plzeň) - referentka, překladatelka, prozaička a publicistka

Martin Liška (1985 Praha) - informatik, recenzent, žije v Plzni

Vladimír Novotný (1946 Praha) - bohemista, literární kritik, žije v Chodouni

Oldřich Petr (1946 Praha) - pseudonymní publicista, žije na středozápadě Čech

Milan Šedivý (1977 Teplice) - básník a publicista, žije v Praze

Eva Válková (1953 Ústí nad Labem) - lékařka, básnířka, žije v Dobřanech

Alena Vávrová (1952 Dolní Žandov) - básnířka, žije ve Františkových Lázních

Vhrsti (1970 Rokycany) - výtvarník, ilustrátor, prozaik, publicista, žije ve Strašicích

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE ČTĚTE

Přislíbenou povídku Heleny Fikarové

Haiku Petra Mojžíše

Oblíbené stoslovky Peggy Kýrové

TIRÁŽ

Plž – Plzeňský literární život

Ročník XXV. č. 9, září 2026

Náklad: 230 ks. ISSN 1213-9890

Vydává Knihovna města Plzně, p.o.

Redakce: Jana Horáková,

e-mail: horakovaj@plzen.eu, tel.: 378 038 206

Listy Ason-klubu: Helena Šlesingerová,

e-mail: slesingerova@plzen.eu, tel.: 378 038 200

Knihovna města Plzně, B. Smetany 13,
301 00 Plzeň, www.knihovna.plzen.eu

Číslo 9 sestavila Jana Horáková

Korektury: Vladimír Gardavský

Obálka, grafická úprava a typografie:

Miloslav Krist - ArtKrist

Tisk: MK-tisk, Miroslav Kratochvíl,

Cukrovarská 8, 301 00 Plzeň

Vydávání je povoleno

Ministerstvem kultury ČR

Evidenční číslo periodického tisku:

MK ČR E 13766

Knihovna Plzeň